

izvanugovorne odgovornosti. Međutim, dodajemo, tako kako se razvija odgovornost iz nemarnosti odgovara u velikoj mjeri stvaranju odgovornosti za nova protupravna djela.

5/ Već u "Hedley Byrne & Co.Ltd. v. Heller & Partners Ltd." /1964/ je, doduše u vezi s drukčijim činjeničnim stanjem, postavljeno načelo da se iz "negligence" ima nadoknaditi i novčani gubitak /"financial loss"/, v. ibidem, str.205 i d. - U "Dorset Yacht Co.Ltd. v. Home Office" /1964/ je osobito jasno naglašena potreba da se što načelnije, a ne uskogrudno od slučaja do slučaja, uspostave pravila o nastajanju zahtjeva iz nemarnosti /votum Lorda Denninga/.

6/ Tako je Apelacioni sud Engleske u "Chyebassa" smatrao da se precedenti iz sporova o kopnenom prijevozu mogu primijeniti i na pomorski prijevoz, jer su odnosi u dvije prijevozne grane bitno jednaki /v. LLIR /do 1968.g./ 1966, 2, str. 193 i UPPPK br.32, str.49/.

KUĆA LORDOVA

Presuda od 2.VIII 1982.

Kodros Shipping Corporation
c/a Empresa Cubana de Fletes
/The Evia/

Vijeće: Lord Diplock, Lord Elwyn-Jones, Lord Keith of Kinkell, Lord Roskill i Lord Brandon of Oakbrook

Klauzula sigurne luke nije povrijeđena ratom koji nastane za vrijeme boravka broda u luci
Luka je sigurna ako bi tek abnormalni događaj mogao tu sigurnost ugroziti - Naručitelj u brodarskom ugovoru na vrijeme ili na putovanje nije osiguratelj za sve opasnosti koje naknadno ugroze sigurnost broda

Spor je nastao u pogledu toga da li je naručitelj u brodarskom ugovoru na vrijeme povrijeđio uglavak brodarskog ugovora "da će brod iskorištavati..... izmedju sigurnih luka" /tentativni prijevod, u izvorniku: "The vessel to be employed....between....safe ports....."/ time što je brod uputio u Basru u Šat-el-Arabu, a gdje je brod bio kada je zarobljen uslijed rata koji je buknuo izmedju

Iraka i Irana. Tužitelji tvrde da je povrijeđen uglavak brodarskog ugovora, a tuženi da nije. Sudac Goff je na temelju žalbe tužitelja od izreke arbitra da te povrede nema, odlučio da povreda postoji, a Apelacioni sud je većinom glasova /Većina: Lord Denning, M.R. i L.J. Shaw, odvojeni glas: L.J. Ackner/ odlučio da povrede nema. Uslijed daljnje žalbe Kuća lordova je jednoglasno odlučila da povrede nema.

U ovom vrhovnom judikatu imamo dva vodeća govora i to Lorda Diplocka općenito o značenju sporne klauzule, a onda Lorda Roskilla o konkretnom slučaju. S Lordom Roskillom je suradjivao u votumu Lord Brandon, a lordovi Diplock, Elwyn-Jones i Keith su se suglasili s njegovim judikatom.

Lord Diplock je najprije pošao od toga da je on smatrao da je značenje "uglavka o sigurnoj luci" /"the safe port clause"/ bilo potpuno nesporno za posljednjih 25 godina, jer je ono sasvim određeno i precizno utvrđeno od strane L.J. Sellera u "The Eastern City" /1958//LLR 1958, 2, str.127/ koje je prihvaćalo utvrđenje L.J. Morrisa u "The Stork" /1955/. L.J. Sellers je rekao: "Jedna luka neće biti sigurna, osim ako u relevantnom razmaku vremena /"period of time"/ konkretni brod može doći do nje, koristiti se njome i vratiti se, u odsutnosti kakvog abnormalnog događaja, bez izvrgavanja šteti koju se ne može izbjeći ispravnom plovidbom i pomorskom vještinom".... /tentativni prijevod ovog engleskog teksta: "A port will not be safe unless, in the relevant period of time, the particular ship can reach it, use it, and return from it without, in the absence of some abnormal occurrence, being exposed to damage which cannot be avoided by good navigation and seamanship"..../. Predviđanje sigurnosti luke odnosi se na vrijeme u koje će brod biti u luci radi ukrcaja tereta ili njegova iskrcaja, pa se prema tome obećanje iz tog uglavka odnosi na to da zapovjednik broda ili agent broda prime nalog za odlazak u sigurnu luku radi ukrcaja ili iskrcaja. Hereza koja se razvila u nekoliko prvostepenih presuda, kulminira u presudi suca Mustilla u "Mary Lou" /1981/ .. /LLR 1981,2, str.272,277/. Te su rješidbe ispustile iz definicije L.J. Sellera izuzetak od tog uglavka koji se sastoji u izvanrednom događaju. Ovo pokazuje kolika je opasnost u tome da se skupljajući prvostepene judikate koji su rješavali o činjenicama u pojedinom slučaju podje putem utvrđivanja novog pravnog načela koje nije u skladu s postojećim načelom koje ima za sebe autoritet i odobrenje jednog apelacionog suda /tentativni prijevod teksta: "Those judgments afforded a classic example of the danger of

assembling isolated statements contained in judgments at first instance each dealing with the facts of a particular case, and using such statements to build so some novel principle of law inconsistent with an existing principle which carried with it the authority and approval of an appellate court."/

Lord Roskill je dao^{za} svu petoricu lordova govor o samom sporu. On nalazi da je arbitar zaključio da je Basra bila sigurna luka kako u času kada je dan nalog da brod krene u Basru, tako i u vrijeme kada je stigao u Basru, jer je Basra postala nesigurnom lukom tek 22.IX 1980. Od toga datuma dalje "Evia" više nije mogla napustiti luku Basra.

Tužitelji su tvrdili da je prema riječima "The vessel to be employed....between....safe ports" Basra doduše bila sigurna luka u vrijeme kada je dan nalog za odlazak i u vrijeme kada je u tu luku stigla, ali je postala nesigurnom iza 22.IX 1980, jer "Evia" nije mogla napustiti luku, pa su tako naručitelji u brodarskom ugovoru na vrijeme povrijedili svoju obvezu iz tog uglavka.

Lord Roskill se pita da li se te riječi bez obzira na precedente mogu tumačiti onako kako ih tumače tužitelji. Naime, iz tih riječi slijedi da se naručitelji obvezuju poslati brod u sigurnu luku gdje će se moći sigurno zadržavati i napustiti je u pravo vrijeme. Međutim, ta se klauzula, po sučevom mišljenju, ne može tumačiti tako da naručitelji, u slučaju nastupa abnormalnog događaja /"abnormal event"/ uslijed kojeg se prije postojeća sigurnost pretvorila u nesigurnost, odgovaraju za zakašnjenje broda, njegovo oštećenje ili uništenje, tako da se naručitelj /"charterer"/ učini odgovornim za svaki mogući gubitak ili štetu, fizičku ili financijsku.

To bi čarterera učinilo osigurateljem ovakvih neočekivanih i abnormalnih rizika, koje brodovlasnik mora osigurati, ukoliko, dakako, brodovlasnik ne izabere da bude sam svoj osiguratelj. Citira presude iz kojih proizlazi da se za takvu tvrdnju tužitelja ne može pozivati na L.J.Sellersa u "Eastern City", pa je i tužiteljev zastupnik prihvatio da se za svoj načelni stav ne može pozvati na nijedan precedent viših sudova, nego samo na presude prvostepenog suda.

Lord Roskill nastavlja, pa kaže da to što je jedno načelo novo ne znači i da je neispravno, ali sigurno nameće Kući lordova dužnost da ga vrlo pomno ispita. Iz nekoliko

presuda Apelacionog suda koje navodi izvodi da se u njima ne nalaze potvrde za stavove koje je sudac Mustill zauzeo u pogledu apsolutnosti obećanja sigurnosti luke, dakle bez obzira na nepredvidjene događaje. Prema tome u ovom slučaju nije bilo povrede obveze upućivanja u sigurnu luku. Sudac izričito kaže da se isto načelo primjenjuje na broderske ugovore na vrijeme i na putovanje, ukoliko u odnosnim ugovorima nema neke drukčije odredbe. Naglašuje da se za njega radi o ugovornom obećanju /"contractual promise"/, a ne o jamstvu /"warranty"/. Lord Roskill dodaje da ima i drugi razlog za odbijanje žalbe, a to je što je u broderskom ugovoru sadržana još i jedna druga klauzula koja oslobadja naručitelje od odgovornosti kojima bi inače bili podvrgnuti /"from any liability under which they might otherwise be"/.

/TIR, 2.VIII 1982/

E.P.

Sigurna luka i rat u najnovijoj engleskoj judikaturi

Iznenada nastali rat između Irana i Iraka /22.IX 1980/ izazvao je niz sporova s obzirom na odnos uobičajenog uglavka o sigurnoj luci u broderskim ugovorima /u gornjem slučaju Baltim broderskog ugovora/ s novonastalim stanjem. Niz prvostepenih slučajeva bio je riješen tako da se stalo na stajalište da taj uglavak obuhvaća i jamstvo za sigurnost luke u svakom slučaju pa i za opasnosti izazvane ratom, dakle da je jamstvo iz tog uglavka apsolutno. Konkretni slučaj bio je isto tako riješen u prvostepenom sudu. Naime arbitar je smatrao da je ugovor frustriran 4.X 1980. i da uglavak o sigurnoj luci ne obuhvaća i apsolutnu obvezu koja će trajati načelno neograničeno. Sudac Robert Goff u Prvostepenom sudu Engleske, trgovačkom odjelu, prihvatilo je tezu o frustraciji, ali je istovremeno smatrao da je naručitelj u broderskom ugovoru na vrijeme koji sadrži spomenuti uglavak obavezan na jamstvo za trajnu sigurnost luke, pa i u slučaju naknadno nastalih neprijateljstava. Prvostepena presuda suca Mustilla u "Mary Lou" /1981/ je ona na koju se sudac Goff naročito pozvao i koja je uslijed toga u ovom postupku bila predmetom razmatranja najprije u Apelacionom sudu /TIR 1982,1, str.334-350/ i opet u kući lordova. Naime u Apelacionom sudu je presuda donešena većinom glasova i to suprotno prevladaloj prvostepenoj praksi, tako da je sigurnost prometa zahtijevala da se donese vrhovna rješidba i tako uklone protuslovlje u judikaturi. U tu

svrhu je Apelacioni sud sam dopustio žalbu na Kuću lordova. Uspjeh u pravcu utvrđenja jednog općeg stajališta je sada postignut, i to izričito za sve brodarske ugovore, one na vrijeme i na putovanje. Osim toga su izreke L.J. Sellersa u "Eastern City" /1958/ i L.J. Morrisa u "The Stork" /1955/ dobile ne samo vrhovnu potvrdu nego je i njihovo tumačenje dobilo obvezatnu snagu autoritativnom jednoglasnom presudom Kuće lordova i to u vijeću u kojem su u sudjenju sudjelovala tri suca osobito osobito mjerodavna u pomorskom pravu, naime Lord Diplock, Lord Brandon i Lord Roskill.

Zapravo je s našeg gledišta doista interesantno samo tumačenje dometa "safe port clause", dok su nam u ovom slučaju manje zanimljiva tumačenja uglavaka koja predviđaju ponašanje u slučaju opasnosti i odnos tih uglavaka prema načelu frustracije.

"Safe port clause" uglavak je prema prvostepenim sucima sa sobom donosio apsolutno jamstvo /"warranty"/ za sigurnost luke do kraja operacija koje su s njom skopčane /ulazak, boravak, odlazak/, smatrajući da bi svako ograničenje tog jamstva moralo biti izričito uglavljeno. S tim se u Apelacionom sudu slagao L.J. Ackner, koji se u tom pravcu pozivao i na suca /tada, sada M.R./²/ Donaldsona. Taj sudac je naime u "The Evangelos TH" /1971/³/ razlikovao "implied" i "express" uglavke /"terms"/ takve klauzule, pa je u jednom od sueskih slučajeva našao da bi za jamstvo sigurnosti od ratnih zbivanja morala klauzula sadržavati nešto što bi se izričito odnosilo na političke događaje. Isti sudac /Donaldson/ je u "The Hermine" /1978/⁴/ revidirao donekle to stajalište, jer je isticao da se mora raditi o sigurnosti ne samo u času upućivanja broda u neku luku, nego da se to jamstvo mora odnositi i na očekivano stanje luke, no izričito je i on izuzimao izvanredne događaje. Sudac koji je otklanjao u Apelacionom sudu u slučaju "The Evia" stajalište većine L.J. Ackner osobito ističe iz presuda Mustilla i Goffa da je po njihovu mišljenju neodlučno što bi izbijanje rata između Iraka i Irana imalo biti nešto abnormalnoga izvan redovitog zbivanja /"something abnormal or out of the ordinary"/, jer takav opis odgovara svim ratovima, pa čak i u neustaljenim prilikama u kojima lakše do njih dolazi. Međutim ta tumačenja L.J. Acknera su doista neobična, jer se ratni događaji moraju smatrati "some abnormal occurrence" /nekim abnormalnim događajem/ pa se zapravo i izreke L.J. Sellersa u "The Eastern City" /1958/ i L.J. Morrisa u "The Stork" /1955/

svode na tumačenje koje je po sebi najbliže trgovačkoj praksi. Uostalom, na to ukazuje i činjenica da su arbitri odlučivali u tom smislu, dok nisu smatrali da je izreka suca Mustilla stvorila suprotnu mjerodavnu praksu. Rezultat ove presude Kuće lordova bit će da se u buduće "safe port clause" neće moći drukčije tumačiti od onih granica koje joj je Kuća lordova postavila. Utjecaj te presude neće biti samo odlučan za londonske arbitraže, nego će vjerojatno imati i univerzalno značenje. Lord Roskill je uostalom smatrao da je u "safe port clause" ugovorno obećanje /"contractual promise"/ a ne jamstvo /"warranty"/, pa će se prema tome od sada, što se pravnih posljedica tiče, nalaziti u okviru ugovornih obećanja, a ne jamstva.

U konkretnom slučaju je uostalom utvrđena i frustracija brodarskog ugovora, ali arbitrov datum 4.X 1980. /12 dana nakon izbijanja ratnog sukoba/ je bio različit od drugih arbitara koji su uzimali 24.XI 1980. /2 mjeseca i dva dana od događaja, međjutim prvo utemeljeno na prvom, a drugi datum na drugom pokušaju likvidiranja spora/. I ovo, u konkretnom slučaju sporedno pitanje je interesantno upravo iz razloga što se zauzelo stajalište da frustracija postoji, da ona nije izazvana po obvezanoj stranici /"self-induced frustration"/ i da stoga nema zapreke da se ona primijeni. 2/

Konačno kritika Lorda Diplocka protiv stvaranja novih pravnih načela putem nekoliko prvostepenih presuda je važna za praksu, jer je već i u ovako kratkom razdoblju od izbijanja iračko-iranskog rata moglo doći na temelju presude suca Mustilla u "Mary Lou" /1981/ do arbitražnih odluka koje su u njoj izraženo načelo smatrale obvezatnim, iako jedna presuda prvostepenog suda sigurno ne stvara precedent, a i onda kada se radi o više njih takvo precedentno pravilo je oborivo i stoga nestalno tako dugo, dok se novo načelo ne provjeri u višim instancama.

E.P.

1/ V. LIR 1981, 2, str.272. Ta presuda je obradila drukčije činjenično stanje /naime plovnost rijeke Mississippi/, ali se osvrtao na sueske slučajeve i postavila po Kući lordova označeno načelo.

2/ L.J. Donaldson je nedavno preuzeo dužnost "Master of the Rolls", tj. predsjednika Apelacionog suda od Lorda Denninga.

3/ V. LLR 1971,2, str.200. U toj presudi tadašnji sudac Donaldson izričito ograničava domet klauzule na sigurnost od pomorskih opasnosti odnosno luke, pa uzima da ona nije sigurna ako npr. šteta nastane od valova uslijed nevremena dok je brod usidren, jer se mora uzeti u obzir predvidive promjene vremena /"reasonable changes in conditions. A port which is only safe in fair weather is not safe."/.

4/ "Hermine", LLR 1978,2, str.37 se odnosila na drukčije činjenično stanje, a u kojemu je trebalo prosuditi utjecaj na klauzulu zakrčenosti luke u koju je brod bio upućen. Apelacioni sud u svojoj presudi /LLR 1979,1, str. 212/ je stao na stajalište da zapreka koja samo uzrokuje zakašnjenje nije time učinila luku nesigurnom, jer za to da bi zakašnjenje učinilo luku nesigurnom trebalo bi doći do frustracije ugovora.

5/ Za doktrinu frustracije v. rješidbu Kuće lordova u Tsakiroglou & Co.Ltd. v. Noble & Thorl, G.m.b.H, od 28.III 1961, LLLR 1961,1, str.329-346 i UPPPK br.11, str.34 s isprnom bilješkom N.Katičića ibidem, str.34-37.

ENGLJSKI APELACIONI SUD

Presuda od 26. i 27.X 1981.

Redler Grain Silos Ltd.
c/a BICC Ltd.

Suci: Lord Justice Stephenson, Lord Justice Griffiths
i Lord Justice Kerr

Prodaja robe /C & F/

Neisporuka uslijed političkih zbivanja u Iranu - Kupci platili robu - Apelacioni sud ponovno uspostavio privremenu naredbu o zabrani raspolaganja robom od strane tuženih

U ovom sporu su tužitelji Redler Grain Silos Ltd. kao kupci, a tuženi su BICC Ltd. kao prodavatelji.

U ožujku 1980. tužitelji su naručili od tuženih veliku količinu električnih kablova i opreme, koji su trebali biti isporučeni C & F u Khorramshahr u listopadu 1980. Bilo je ugovoreno plaćanje akreditivom, ali su se u travnju iste